

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING		v
BIBLIOGRAFIE		vi
LES 1	HET SUBSTANTIEF: VERBUIGING I	1
	Nulvorm van het werkwoord ZIJN	4
	Ontkenning bij nulvorm van ZIJN; de vraag zonder vraagwoord	4
	Gebruik van de nominatief	4
LES 2	FONOLOGISCHE VARIANTEN I	9
LES 3	HET SUBSTANTIEF: VERBUIGING II	19
	Persoonlijke voornaamwoorden, WIE, WAT in de nominatief	20
	Bijwoorden van plaats	21
	Vervoeging van ЧИТА́ТЬ en ГОВОРИ́ТЬ	21
	Ontkenning bij vervoegde werkwoorden	21
LES 4	FONOLOGISCHE VARIANTEN II	27
	Vervoeging van РАССКА́ЗЫВАТЬ	30
	Gebruik van de prepositionalis met het voorzetsel O	30
LES 5	HET SUBSTANTIEF : VERBUIGING III	37
	Onverbuigbare substantieven	39
	Vervoeging van de werkwoorden ЗНА́ТЬ, РАБО́ТАТЬ, СПРА́ШИВАТЬ	39
	Vervoeging van de werkwoorden ВИ́СЕТЬ, СМОТРЕ́ТЬ, ВИ́ДЕТЬ	39
	Gebruik van de prepositionalis voor plaatsbepaling met het voorzetsel B	39
	De indirecte rede	40
LES 6	HET ADJECTIEF: BASISUITGANGEN	45
	Rangtelwoorden	48
	Gebruik van de accusatief van lijdend voorwerp	48
LES 7	HET ADJECTIEF: FONOLOGISCHE VARIANTEN	53
	Vervoeging van de werkwoorden ЖИ́ТЬ en ЖДА́ТЬ	56
	Gebruik van de genitief van van-bepaling	56

LES 8	HET PERSOONLIJK VOORNAAMWOORD	61
	Vervoeging van het werkwoord ЧУВСТВОВАТЬ	63
	Gebruik van de instrumentalis om uit te drukken met wie je iets doet	63
LES 9	DE ADJECTIVISCHE VOORNAAMWOORDEN	67
	Woordvolgorde in vraagwoordvragen	71
	Het werkwoord ДУМАТЬ	72
LES 10	DE PRODUCTIEVE VERVOEGINGEN	77
	Transitieve werkwoorden (gebruikt met lijdend voorwerp)	82
	Werkwoorden met prepositionalis na O en B	82
	Het werkwoordstelsel: overzicht	87
LES 11	DE ACCUSATIEF ZONDER VOORZETSEL	91
	Vervoeging eenlettergrepige werkwoorden op -ать	92
	Vervoeging type писать	93
	De voegwoorden И, А, НО	93
LES 12	DE GENITIEF ZONDER VOORZETSEL	99
	Vervoeging type СИДЕТЬ	101
	Vervoeging: onregelmatig ХОТЕТЬ	102
LES 13	DE DATIEF ZONDER VOORZETSEL	107
	De verbuiging van ДРУГ ДРУ́ГА	109
	Vervoeging type ДАВАТЬ	109
	Reflexieve werkwoorden	110
LES 14	DE INSTRUMENTALIS ZONDER VOORZETSEL	115
	Het aanwijzend voornaamwoord ТОТ	116
	Adjectieven en bijwoorden, ТА́К en ТАКО́Й	116
	Vervoeging type ЛЕЖАТЬ	117
	Medeklinkerwissel	118
LES 15	ASPECTEN EN TIJDEN	123
LES 16	АСПЕКТПАРЕН	131
LES 17	VERVOEGINGEN	139
	Eenlettergrepige: ВЗЯТЬ, НАЧАТЬ, КРЫТЬ, СТАТЬ	139
	Onregelmatig: ЕСТЬ en ДАТЬ	141
	Aanvulling bij de indirecte rede	141
	Bijzonderheden over aspectgebruik	141
LES 18	DE PREPOSITIONALIS (MET VOORZETSEL)	147
	Vervoeging type ПЕЧЬ	150
LES 19	DE ACCUSATIEF MET VOORZETSEL	157
	Vervoeging type НАДЕЯТЬСЯ	159
	Vervoeging: onregelmatig ИДТИ	159

LES 20	DE GENITIEF MET VOORZETSEL	165
	Vervoeging eenlettergrepig werkwoorden: ПИ́ТЬ en ПЕ́ТЬ	167
	Woordvolgorde	167
LES 21	DE DATIEF MET VOORZETSEL	173
	Het rangtelwoord ТРЕ́ТИЙ	174
	Vervoeging type УМЕ́РЕТЬ	174
LES 22	DE INSTRUMENTALIS MET VOORZETSEL	179
	Vervoeging type БОРО́ТЬСЯ	180
APPENDIX	BIJKOMENDE VERTALINGEN	185

INLEIDING

Het Russisch is een Slavische taal die samen met het Wit-Russisch en het Oekraïens de Oost-Slavische groep vormen. Tot de Slavische talen behoren verder de West-Slavische: Pools, Tsjechisch, Slovaaks en de Zuid-Slavische: Servisch, Kroatisch, Sloveens, Macedonisch en Bulgaars.

Net als de Germaanse en Romaanse talen behoort het Slavisch tot de Indo-Europese groep. De oorsprong van het Russisch is dus dezelfde als die van het Nederlands, hoewel de hedendaagse vormen van deze talen qua structuur verregaande verschillen vertonen.

1. Het Russisch maakt gebruik van naamvallen om functies in de zin aan te duiden. Elk substantief, adjectief, voornaamwoord en telwoord bestaat uit een stam en een uitgang. De uitgang past zich aan naargelang de functie die een bepaald woord in de zin vervult (wordt verbogen).

zus: <i>cecp-a</i>	in de zin	"Zus is aan het lezen."	onderwerp
<i>cecp-y</i>		"Ik zie zus."	lijdend voorwerp
<i>cecp-e</i>		"Ik geef een boek aan zus."	meewerkend voorwerp

2. Het werkwoordensysteem is eenvoudig qua tijden (er bestaat slechts 1 verleden tijd), maar ingewikkeld wat het aspect betreft. Het aspect is de manier van voorstellen van de handeling.

Het regende.	beschrijving van handeling in het verleden die in ontwikkeling is
Het heeft geregend.	handeling beschreven als voltooid, vanuit het standpunt van het heden

Het Nederlands maakt o.a. gebruik van verschillende tijden om het aspect uit te drukken. Het Russisch beschikt over twee verschillende werkwoorden op basis van dezelfde stam om die benadering uit te drukken.

Het Russisch maakt eveneens uitgebreid gebruik van participium en gerundium. Dit zijn werkwoordsvormen die respectievelijk een bijvoeglijke en bijwoordelijke bijzin vervangen.

De grondige studie van verbuigingen en vervoegingen (morfologie/vormleer) en het elementair gebruik van naamvallen en aspect vormen de hoofdbrok van deze cursus. Ook de fonologie (klankleer) komt aan bod, omdat die voor de morfologie van belang is: medeklinkerwijzigingen, varianten van klinkers na bepaalde medeklinkers, klemtoonschema's en de dubbele medeklinker. Hiervoor bestaan in het Russische klanksysteem wetmatigheden die gelden voor alle woordsoorten.

De woordenschat komt in hoofdzaak uit een basislijst van de 1500 meest gebruikte woorden (Brown).

Voor de samenstelling van deze cursus is o.a. gebruik gemaakt van de volgende werken:

Brown, Nicholas J. (1996) *Russian Learners' Dictionary*. London.

Chavronina, S. & Sjirotsjenskaja, A. (1974) *Russisch in oefeningen*. Moskou.

Geerts, G. e.a. (1984) *Wolters' Algemene Nederlandse Spraakkunst*. Groningen/Leuven.(ANS)

Houtzagers, Peter (red.) (2003) *Russische grammatica*. Bussum: Coutinho.

Isačenko, A.V. (1982) *Die Russische Sprache der Gegenwart – Formenlehre*. München.

Lunt, Horace. (1958) *Fundamentals of Russian*. 's Gravenhage.

Pul'kina, I.M. & Sachava–Nekrasova, J.B. (1991) *Russisch – Praktische Grammatik mit Übungen*. Moskau.

Tornow, Siegfried. (1984) *Die häufigsten Akzenttypen in der russischen Flexion*. Berlin.

Wade, Terence. (1993) *A Comprehensive Russian Grammar*. Oxford.

Евгеньева, А.П. (1981) *Словарь русского языка*. Москва.

Шлегель, Ханс. (1992) *Компендиум лингвистических знаний*. Berlin: Volk und Wissen Verlag.

**LES 1 – ПЕРВЫЙ УРОК
HET SUBSTANTIEF - VERBUIGING I**

1 INLEIDING: NAAMVALLEN

Het Russisch kent 6 naamvallen. Die dienen om de functie van een zinsdeel in de zin aan te geven (onderwerp, lijdend voorwerp, meewerkend voorwerp, ...). In het Nederlands is de functie van een bepaald zinsdeel in hoofdzaak afleidbaar door de aanwezigheid van voorzetsel en/of de woordvolgorde.

Jan slaat Piet.	De woordvolgorde zegt dat ‘Jan’ onderwerp is en ‘Piet’ lijdend voorwerp.
Ik geef het boek aan Jan.	Het voorzetsel ‘aan’ toont dat ‘Jan’ meewerkend voorwerp is.

In het Russisch toont de uitgang van het woord welke de naamval is en aan elke naamval (wordt gebruikt met en zonder voorzetsel) beantwoorden bepaalde functies. Het Russisch kent de volgende naamvallen met basisfuncties:

1. Nominatief: onderwerp en naamwoordelijk deel van het gezegde
2. Genitief: van-bepaling e.a.
3. Datief: meewerkend voorwerp e.a.
4. Accusatief: lijdend voorwerp e.a.
5. Instrumentalis: instrument e.a.
6. Prepositionalis: plaatsbepaling e.a.

1. Jan werkt. Ik ben Jan.
2. Dit is het boek van Jan.
3. Ik geef het boek aan Jan.
4. Jan koopt een boek.
5. Jan schrijft een boek met een pen.
6. Jan koopt een boek in de boekenwinkel.

In het Russisch worden substantieven, adjectieven, voornaamwoorden en telwoorden verbogen: krijgen verschillende uitgangen in de verschillende naamvallen.

2 HET SUBSTANTIEF

2.1 Lidwoord en geslacht

- Het Russisch kent geen lidwoorden. Meestal kan uit de context, woordvolgorde enz. afgeleid worden of een bepaald of onbepaald voorwerp of persoon bedoeld is.

студѐнт: een student/de student

- In het Russisch bestaan 3 geslachten: mannelijk, vrouwelijk en onzijdig. Ze zijn afleidbaar van de uitgang in de nominatief (woordenboekvorm):
 - o Mannelijk: eindigen op een medeklinker (stam op medeklinker + 0-uitgang): ур^ок, студ^ент
 - o Vrouwelijk: eindigen op een –a (stam op medeklinker + -a): сестр^а, комн^{ат}/а
 - o Onzijdig: eindigen op een –o (stam op medeklinker + -o): окн^о, сл^ов/о

2.2 Stam en uitgang

Een substantief bestaat uit een stam en een uitgang. De stam eindigt op een medeklinker, de uitgang begint met een klinker. In de nominatief hebben de mannelijke substantieven geen uitgang, de onzijdige substantieven de uitgang –o. De uitgangen van de andere naamvallen worden aan de stam toegevoegd. Bij de vrouwelijke en onzijdige substantieven moet dus eerst de uitgang –a of –o weggehaald worden voor er een andere uitgang aan toegevoegd wordt.

сестр^а stam = сестр-
 окн^о stam = окн- andere naamvallen: окн^а, окн^ы, окн^{ом}, окн^е

2.3 De 1ste verbuiging (I)

In het Russisch bestaan er 3 verbuigingen: schema's die de substantieven volgen bij de verbuiging in de verschillende naamvallen. Tot de eerste verbuiging (I) behoren mannelijke en onzijdige substantieven:

	BASISUITGANG	MANNELIJK NIET-BEZIELD	MANNELIJK BEZIELD	ONZIJDIG
1 = NOMINATIEF	0 / -O	УР ^О К	СТУД ^Е НТ	ОКН ^О
2 = GENITIEF	-A	УР ^О К-А	СТУД ^Е НТ-А	ОКН ^А
3 = DATIEF	-Y	УР ^О К-У	СТУД ^Е НТ-У	ОКН ^У
4 = ACCUSATIEF	0 / -A / -O	УР ^О К	СТУД ^Е НТ-А	ОКН ^О
5 = INSTRUMENTALIS	-OM	УР ^О К-ОМ	СТУД ^Е НТ-ОМ	ОКН ^{ОМ}
6 = PREPOSITIONALIS	-E	УР ^О К-Е	СТУД ^Е НТ-Е	ОКН ^Е

- De mannelijke en onzijdige substantieven hebben in de verschillende naamvallen dezelfde uitgangen, behalve in nominatief en accusatief.
- In de **nominatief** eindigen mannelijke substantieven op een medeklinker (stam op medeklinker + 0-uitgang). Onzijdige substantieven eindigen op -o (stam op medeklinker + uitgang -o).

- Mannelijk: бр́ат, ур́ок, магази́н, теа́тр
 - Onzijdig: окно́, сло́во, дере́во, село́
- In de **accusatief** wordt bij de mannelijke substantieven een onderscheid gemaakt tussen de niet-bezielde mannelijke substantieven (zaken) en de bezielde mannelijke substantieven (personen en dieren). In deze naamval eindigen de niet-bezielde mannelijke substantieven op een medeklinker (stam op medeklinker + 0-uitgang / = nominatief). De bezielde mannelijke substantieven eindigen op –a (stam op medeklinker + uitgang –a / = genitief). Onzijdige substantieven eindigen op -o (stam op medeklinker + uitgang –o / = nominatief).
- Mannelijk niet-bezield: ур́ок, магази́н, теа́тр
 - Mannelijk bezield: студéнта, бр́ата, сы́на
 - Onzijdig: окно́, сло́во, дере́во, село́

2.4 Klemtoonsystemen in het Russisch

De twee belangrijkste klemtoonsystemen voor het Russisch zijn vaste stamklemtoon (VSK) en vaste uitgangsklemtoon (VUK).

- Bij vaste stamklemtoon ligt de klemtoon in de nominatief op de stam en hij blijft in alle naamvallen op dezelfde lettergreep liggen:

ур́ок	(2) ур́ока
студéнт	(2) студéнта
сло́во	(2) сло́ва

- Bij vaste uitgangsklemtoon ligt de klemtoon in de nominatief op de uitgang en hij blijft in alle naamvallen op de uitgang liggen:

окно́	(2) окна́
село́	(2) села́

- De mannelijke substantieven hebben in de nominatief geen uitgang, dus kan de klemtoon ook niet op de uitgang liggen. Toch heeft een kleine groep mannelijke substantieven vaste uitgangsklemtoon. Bij deze groep verspringt de klemtoon van de laatste lettergreep in de nominatief naar de uitgang in alle andere naamvallen. Dit betekent dat mannelijke substantieven waarvan in de nominatief de klemtoon niet op de laatste lettergreep valt nooit VUK kunnen hebben. Deze groep moet gememoriseerd worden: **LIJST MAKEN**. In de woordenlijst zijn deze substantieven aangeduid met (VUK).

сто́л	(2) стола́
язы́к	(2) языка́

3 ZINSTRUCTIES

3.1 Het werkwoord

Het werkwoord ‘zijn’ heeft geen vervoeging in de tegenwoordige tijd en wordt dus niet uitgedrukt (nulvorm).

Dit is een huis.	Э́то до́м.
Hij is daar.	О́н та́м.
Hij is student.	О́н студéнт.

‘Э́то’ betekent letterlijk ‘dit, dat’, maar kan in het Nederlands ook vertaald worden door ‘het’.

Э́то не бра́т. Э́то сы́н. Dat is de broer niet. Het is de zoon.

3.2 Ontkenning

De ontkenning wordt in het Russisch met **НЕ** uitgedrukt. Bij zinnen zonder werkwoord (het werkwoord ‘zijn’: nulvorm in het Russisch) staat de ontkenning voor het gezegde.

De НЕ wordt samen met het volgende woord uitgesproken en wordt dan ook gereduceerd tot [НИ].

Э́то не го́род.
Э́то не де́рево.

3.3 De vraag zonder vraagwoord

Vragen zonder vraagwoord onderscheiden zich slechts door intonatie van de bevestigende zin. De bevestigende zin heeft een dalende intonatie. De vraagzin heeft een stijgende intonatie met het hoogtepunt op het woord dat centraal staat in de vraag.

Э́то профе́ссор. Э́то профе́ссор?
Э́то инже́не́р. Э́то инже́не́р?

3.4 Gebruik van de nominatief

De nominatief wordt gebruikt:

- om het onderwerp aan te duiden.

Ди́ректор рабо́тает. De directeur werkt.
Сы́н говори́т. De zoon spreekt.

- om het naamwoordelijk deel van het gezegde uit te drukken bij de tegenwoordige tijd van ‘zijn’ die in het Russisch niet bestaat (een nulvorm heeft).

Я Саша.	Ik ben Sasja.
Он инженер.	Hij is ingenieur.
Это институт.	Dat is een instituut.

4 OEFENINGEN

1 Geef de vertaling van het substantief, geef de stam en bepaal of het mannelijk niet-bezield, mannelijk bezield of onzijdig is.

институт, профессор, село, слово, клуб, директор, театр, роман, дерево, завод

2 Wat is de stam van de volgende onzijdige substantieven? Hebben ze VSK of VUK?

письмо, окно, слово, дерево, село

3 Geef de volledige verbuiging van de volgende mannelijk niet-bezielde substantieven: in kolommen schrijven.

дом, клуб, театр, класс, роман / стол (VUK!)

4 Geef de volledige verbuiging van de volgende mannelijk bezielde substantieven:

профессор, сын, друг, директор, инженер

5 Geef de volledige verbuiging van de volgende onzijdige substantieven:

окно, слово, дерево, село, письмо

6 Antwoord op de vragen volgens het schema. Let op de intonatie van vraag en antwoord. Waarom zijn de substantieven niet verbogen?

Это брат? (сын) Да, это брат.
Нет, это не брат. Это сын.

1. Это курс? (роман)
2. Это завод? (факультет)
3. Это экзамен? (письмо)
4. Это город? (село)
5. Это друг? (сын)

7 Gebruik de constructies uit oefening 6 om de volgende vertaling te maken.

1. Is dit een winkel? Ja, dit is een winkel.
2. Is dat een instituut? Nee, dat is geen instituut. Het is een theater.
3. Is dat de broer? Nee, het is de broer niet. Het is de vriend.
4. Is dit een huis? Nee, het is geen huis. Het is een club.
5. Is dat een boom? Ja, dat is een boom.

5 WOORDENSCHAT

институ́т	instituut	письмо́	brief
сы́н	zoon	окно́	raam
бра́т	broer	сло́во	woord
уро́к	les	се́ло	dorp
студе́нт	student	де́рево	boom
клас́с	klas(lokaal)	сестра́	zus
дру́г	vriend	ко́мната	kamer
инжене́р	ingenieur	э́то	dit, dat, het
до́м	huis	не	niet
клуб́	club	не́т	nee
теа́тр	theater	да́	ja
магази́н	winkel	о́н	hij
ромáн	roman	я́	ik
ку́рс	cursus(materiaal)	та́м	daar
го́род	stad	рабо́тает	(hij, zij) werkt
заво́д	fabriek	гово́рит	(hij, zij) spreekt, praat
экза́мен	examen		
факульте́т	faculteit		
сто́л (VUK)	tafel		
язы́к (VUK)	taal		
профе́ссор	professor		
дире́ктор	directeur		

6 CONTROLE LES 1: IS DE LEERSTOF GEKEND?

- 1 Welke naamvallen kent het Russisch en welke cijfers beantwoorden eraan?
- 2 Wat zijn de basisfuncties van de naamvallen?
- 3 Welke lidwoorden kent het Russisch?
- 4 Welke geslachten kent het Russisch?
- 5 Welke substantieven behoren tot verbuiging I?
- 6 Op welke soort klank eindigt de stam van de Russische substantieven?
- 7 Wat betekent bezielde en niet-bezielde: in welke naamval en welk geslacht is dat onderscheid van belang?
- 8 Wat betekent VSK en VUK, welke substantieven moet je memoriseren?
- 9 Hoe wordt het werkwoord 'zijn' vervoegd in de tegenwoordige tijd?
- 10 Hoe wordt ontkenning uitgedrukt en wat is de plaats van de ontkenning in de zin?
- 11 Wat zijn de uitgangen in de eerste verbuiging voor:
 - (2)
 - (3)
 - (5)
 - (6)
- 12 Wat zijn de uitgangen in de eerste verbuiging voor:

Mannelijk niet-bezielde	mannelijk bezielde	onzijdig
- (1)		
- (4)		
- 13 Controleer met je woordenlijst (Nederlands-Russisch schrijven) of alle woordenschat gekend en correct geschreven is.

Mannelijke substantieven I met VUK: te memoriseren: vul aan op basis van de woordenlijsten